

Спеціалізованій раді ДФ 11.051.018
Донецький національний університет
імені Василя Стуса
м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21, 0432 50 89 37

ВІДГУК

офіційного опонента

**Мізіна Костянтина Івановича, доктора філологічних наук,
професора, завідувача кафедри іноземної філології, перекладу та
методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
на дисертацію Громовенко Вікторії Володимирівни
«Словотворення політичних неологізмів в українській та англійській
мовах: зіставний аспект», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за
спеціальністю 035 «Філологія»**

Вивчення тексту поданої на захист дисертації та наукових праць її авторки – В. В. Громовенко, опублікованих за темою дисертації, дає підстави зробити такі висновки.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Найважливішою умовою існування мови є її безперервний розвиток, який виражається в появі нових слів – неологізмів. Процес пізнання світу, зміни в суспільному житті, прогрес у науці та техніці, а також, урешті-решт, тотальна глобалізація – усе це продукує нові поняття, які, у свою чергу, у кожній сучасній мові вимагають для себе нових мовних позначень або, принаймні, нових значень уже наявних слів. Тому проблематика неологізмів-запозичень і неологізмів-дериватів не лише не зникає з порядку денного мовознавчої науки, але й стає ще більш нагальною. Не є тут винятком і українське мовознавство, де на початку ХХІ століття з'явилася низка цікавих досліджень, у яких розкриваються різні аспекти неології як нового й перспективного напрямку сучасних лінгвістичних досліджень – дериваційний, стилістичний, прагматичний, дискурсивний, когнітивний, соціолінгвістичний, лінгвокультурологічний, психолінгвістичний та ін. Неабияке значення неології в Україні чітко підтверджують численні

розвідки цілої плеяди відомих мовознавців, у яких неологізми розглянуті під різними дослідницькими ракурсами (В. М. Русанівський, Н. Ф. Клименко, О. О. Тараненко, А. П. Загнітко, Д. І. Квеселевич, Р. С. Помірко, Л. Л. Славова, А. М. Архангельська, Г. М. Вокальчук, Ю. А. Зацний, С. М. Єнікєєва, Є. А. Карпіловська, А. Е. Левицький, О. А. Стишов, Ж. В. Колоїз, О. В. Косович, Р. К. Махачашвілі та ін.).

З огляду на це дисертаційна праця В. В. Громовенко, яка присвячена зіставному дослідженню особливостей словотворення політичних неологізмів в англійській та українській мовах, є безумовно на часі. Її актуальність зумовлена необхідністю детального аналізу неологізації політичної лексики з метою визначення передусім семантичних і словотвірних особливостей політичних неологізмів у зіставляваних мовах. Зважаючи на те, що саме лексика на позначення політичних понять є найактивнішою складовою частиною словника, що синхронно реагує на трансформації в суспільстві, пропонується розвідка покликана відобразити динаміку розвитку англійської та української лексики на початку XXI століття загалом, що дає змогу виокремити найважливіші тенденції в цьому процесі. До того ж, дослідження В. В. Громовенко є актуальним і для верифікації тези про відкритий характер семантичної міжмовної взаємодії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Опоновану дисертацію виконано у межах наукової теми кафедри германських та східних мов Міжнародного гуманітарного університету «Функціонування мовних одиниць у різноструктурних мовах», що є частиною загальнонаукової університетської теми «Тенденція становлення і розвитку соціогуманітарної сфери в Україні» (номер державної реєстрації 01104000678).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальне ознайомлення із дисертаційним дослідженням В. В. Громовенко дає підстави стверджувати, що авторка при опрацюванні теоретико-методологічного підґрунтя зіставного аналізу політичних неологізмів в англійській та

українській мові чітко дотрималася принципів сучасної лінгвістики – антропоцентризму, експансіонізму, експланаторності та функціоналізму. Водночас вона не проігнорувала такі принципи структурної лінгвістики, як системність та онтологічний дуалізм. Поєднання здобувачкою традиційних і сучасних наукових принципів при зіставному вивченні політичних неологізмів сприяло тому, що теоретико-методологічна база її дисертації спирається не лише на теоретичні положення зіставного мовознавства, але й політичної лінгвістики, зіставної дискурсології, лексичної семантики, зіставної семантики, зіставної лінгвокультурології та лінгвокогнітивного підходу до аналізу номінативних процесів.

Цей синтез наук позитивно вплинув на глибину розкриття поняття «політичний неологізм» і на об'єктивність теоретичних висновків. Саме широке загальнонаукове тло дало змогу В. В. Громовенко довести гіпотезу дослідження, а також методологічно коректно й науково виважено визначити мету, об'єкт і предмет вивчення та окреслити завдання дисертаційної праці, які досить повно охоплюють зміст останньої.

Слід відмітити, що теоретико-методологічне підґрунтя пропонованої дисертації спирається на досить серйозну вибірку фактичного матеріалу, що являє собою корпус політичних неологізмів кінця XX – початку XXI століття обсягом 2400 одиниць (1200 українських і 1200 англійських). Джерелами цієї вибірки слугували різноманітні електронні та друковані ресурси: мовні корпуси, словники сучасних англійської і української мов, словники неологізмів, спеціальні словники нових слів, сайти, інтернет-газети, онлайн-словник неологізмів і под.

Симбіоз теоретичного осмислення об'єкта дослідження та практичного опрацювання фактичного матеріалу найчіткіше зреалізувався в комплексній методиці, яку запропонувала здобувачка для досягнення мети своєї наукової розвідки. Ця методика спирається на низку процедур як загальнонаукових (метод емпіричного спостереження, метод індукції, метод порівняння, описовий метод та ін.), так і власне лінгвістичних методів (зіставний метод,

семантичний метод, структурний метод, морфемний аналіз, метод кількісних підрахунків та ін.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності результатів дисертаційної праці В. В. Громошенко визначається, зокрема, логічною та завершеною структурою її дослідження.

Так, у першому розділі роботи – «Теоретичні засади зіставного дослідження політичних неологізмів в українській та англійській мовах» – дисертантка окреслила теоретико-методологічні засади зіставного дослідження українських та англійських політичних неологізмів, визначивши при цьому такі базові поняття, як «неологізм», «політичний неологізм», «дериват», «деривація» та ін. У цьому ж розділі у підрозділі 1.5 репрезентовано методологію та методику зіставного дослідження політичних неологізмів. Тут авторка дисертації детально розкрила алгоритм вивчення останніх, який складається із чотирьох етапів: 1) формування джерельного корпусу політичних неологізмів; 2) виокремлення їхніх дериваційних моделей; 3) тематичне групування політичних неологізмів; 4) зіставний аналіз досліджуваних одиниць.

У другому розділі опонованої дисертації – «Морфологічне словотворення політичних неологізмів української та англійської мов» – визначено спільні і відмінні способи морфологічного творення політичних неологізмів в українській та англійській мовах. Дисертантка встановила, що спільними способами є афіксація, словоскладання, аббревіація, телескопія та усічення основ. Однак ці способи демонструють різну активність у зіставляваних мовах. Прикметно, що до специфічних способів утворення англійських політичних неологізмів віднесено конверсію.

У третьому розділі дисертаційного дослідження – «Семантичний спосіб творення українських та англійських політичних неологізмів» – з'ясовано семантичні способи деривації політичних неологізмів української і англійської мов та здійснено типологізацію лексичних новотворів за семантичним критерієм. Це дало змогу здобувачці виявити продуктивні та малопродуктивні

способи семантичної деривації в зіставляваних мовах, а також виокремити такі тематичні групи політичних неологізмів, як «Держава», «Політичні угруповання» та «Суспільно-політичне життя».

У цілому ж, опонована дисертація у структурному плані відповідає меті та завданням дослідження, оскільки вона містить анотації українською і англійською мовами, список опублікованих праць здобувачки, вступ, три розділи самої роботи, список використаної наукової літератури (251 позиція, з яких 29 – іноземними мовами), список лексикографічних джерел і довідкової літератури, список джерел ілюстративного матеріалу та додаток. Загальний обсяг дисертації становить 204 сторінки, обсяг основного тексту – 170 сторінок.

Усі розділи дисертації і роботу загалом завершують логічні, взаємопов'язані та аргументовані висновки. Анотація стисло й чітко відображає основні положення та основний зміст наукового дослідження В. В. Громовенко.

Наукова новизна одержаних результатів. Положення наукової новизни відповідають визначенням завданням опонованої дисертації та кореспондуються з її загальними висновками. Новим, зокрема, є аналіз частотності щодо вживання морфологічного й семантичного способів при творенні англійських та українських політичних неологізмів. Певною новизною відзначається і процедура встановлення продуктивності апелятивації, метафоризації та метонімізації семантичного способу творення цих одиниць.

Наукове й практичне значення одержаних результатів. У дисертації В. В. Громовенко здійснено теоретичне узагальнення та нове розв'язання наукового питання, оскільки авторка запропонувала власну методику зіставного вивчення політичних неологізмів у віддаленоспоріднених мовах. Виокремивши спільні й відмінні способи творення політичних неологізмів, здобувачка зробила певний внесок у зіставне мовознавство. До того ж, запропонована нею тематична класифікація аналізованих одиниць покликана сприяти розвитку неології.

У практичному плані результати пропонованого дослідження можуть бути використані у викладанні теоретичних курсів із зіставного мовознавства

(розділи «Словотвір у зіставному аспекті», «Зіставна дериватологія»), порівняльної лексикології англійської та української мов (розділи «Методи дослідження лексики», «Словотвір в англійській та українській мовах»), порівняльної стилістики (розділ «Стилістичні ресурси англійської та української мов»), у спецкурсах з неології та політичної лінгвістики у закладах вищої освіти; у лексикографічній практиці під час створення морфемних і тлумачних словників, словників перекладного зразка тощо.

Апробація результатів дослідження. Сформульовані в дисертації теоретичні висновки доповідалися та обговорювалися на трьох міжнародних науково-практичних конференціях (II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми фахових дисциплін у вищій школі» (м. Одеса, 14 листопада 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові студії» (м. Одеса 23–24 березня 2018 р.); XXIV Міжнародна щорічна наукова конференція Асоціації славистів POLYSLAV (м. Любляна (Словенія) у режимі відеоконференції, 12–13 вересня 2020 р.)) і одній всеукраїнській конференції (Четверта всеукраїнська мультидисциплінарна конференція «Чорноморські наукові студії» (м. Одеса, 25 травня 2018 р.)).

Публікації. Основні положення дисертації викладено в 11 наукових публікаціях здобувачки, з них: 1 стаття в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу (0,54 др. арк.), 4 – у фахових виданнях України (1,82 др. арк.), 6 праць (із них 5 одноосібних і 1 у співавторстві) в інших наукових виданнях (1,27 др. арк.). Загальний обсяг публікацій – 3,63 др. арк.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційного дослідження В. В. Громовенко вказує на дотримання авторкою вимог академічної доброчесності.

У дисертаційній праці є коректні посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надано достовірну

інформацію про методики й результати досліджень, а також джерела використаної інформації.

Оцінка мови та стилю дисертації. Текст опонованої дисертації написаний із дотриманням наукового стилю літературної української мови.

Окремі побажання та зауваження до змісту дисертації. Як і будь-яка самостійна, оригінальна дослідницька робота, присвячена актуальній мовознавчій проблематиці, дисертаційна праця В. В. Громовенко викликає певні зауваження, що потребують додаткової аргументації, а також необхідність звернути увагу на деякі недоліки й дискусійні положення, які можуть бути враховані у подальших наукових розвідках авторки.

1. В опонованій дисертації слід було б уточнити деякі поняття:

а) нечіткою є гіпотеза дослідження (с. 21), оскільки вона розпадається на три різні аспекти, які важко компонується разом. Це заважає цілісному сприйняттю гіпотези;

б) дещо незрозумілим є *метод виокремлення ізоморфних та аломорфних рис* (с. 20). Очевидно, він є непоширеним у мовознавчих студіях, тому потрібно було б детальніше описати ту дослідницьку процедуру, яка лежить в основі цього методу;

в) варто було б також ще у Вступі чітко зазначити ті семантичні і структурні ознаки політичних неологізмів, які обрано в роботі за *tertium coomparationis* (с. 21);

г) додаткового розтлумачення вимагає і число довільної вибірки в зіставляваних мовах – по 1200 одиниць у кожній. Якщо вибірка довільна, то чому здобувачка обрала саме це кругле число? За яким критерієм воно було визначене? І в який спосіб фактичний матеріал дослідження «підтягувався» або «скорочувався» до цього числа?

2. В опонованій праці недостатньо чітко увиразнено зв'язок між виокремленими найменуваннями референтів (3.2.1) та тематичними групами неологізмів. Виникає логічне запитання: Як вони корелюють між собою?

3. Пропоноване дослідження має багатовекторну перспективу. Подальший аналіз В. В. Громовенко міг би бути спрямованим, наприклад, у лінгвокультурологічне русло. Це дало б відповідь на таке запитання: Які лінгвокультурні відмінності носіїв неблизькоспоріднених мов можна виокремити на основі вивчення політичних неологізмів XX–XXI століття?

Утім, висловлені зауваження не впливають на загальний позитивний висновок стосовно дисертаційної праці та носять здебільшого рекомендаційний і дискусійний характер.

Висновок. Дисертація В. В. Громовенко на тему «Словотворення політичних неологізмів в українській та англійській мовах: зіставний аспект» відповідає спеціальності 035 «Філологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, а її авторка – Громовенко Вікторія Володимирівна – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія».

Офіційний опонент:

**Завідувач кафедри іноземної філології,
перекладу та методики навчання ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
доктор філологічних наук, професор**

ПІДПИС **К. І. Мізін**
Засвідчую:
Нач. ВК *[Signature]*
2.02.2021 р.